

Versenyjog az Európai Közösségben

Az Európai Közösség a világ legnagyobb és legerősebb gazdasági integrációja, jelenleg 15 ország alkotja. Gyorsan növekedő hatása a nemzetközi kapcsolatokra a világ vezető tényezőinek egyikévé tette. A világ legnagyobb számú lakosságával és legnagyobb nemzeti jövedelmével rendelkezik.

Az Európai Közösség irányításában az 1957-es megalapítástól kezdve tudatosult és érvényesül az a felismerés, hogy az integráción belüli verseny a kiegyensúlyozott gazdasági rendszer és a fokozatos fejlődés alapfeltétele.

Versenyszabályozás

A Közösség szakemberei abból az alaptételből indultak ki, hogy a versenyszabályozásnak, a gazdasági és társadalmi fejlődés fontos részeként, csak bizonyos kivételes körülmények között, taktikai beavatkozásként vagy biztonsági szelepként kell működnie.

A versenyszabályozás a gazdasági szakemberek egyöntetű véleménye szerint közvetve befolyásolja a Közösség valamennyi célkitűzésének elérését, így

- gazdaság kiegyenlített és harmonikus fejlődését,
- a stabil és válságmentes pénzügyi rendszer kiépítését,

- a hatékony gazdasági teljesítmények elérését,

- a magas foglalkoztatási szintet,
- a szociális gondoskodás átlag feletti színvonalának megőrzését,
- az életminőség megőrzését.

A Közösségben – a távlati célok megvalósításán túl – a versenyjog közvetlenül a gazdasági egyensúlyt szolgálja:

- az ipari és kereskedelmi tevékenység szabadságát,

- a szerződéskötés szabadságát és

- a fogyasztók szabadságát, hogy szabadon választhassanak a termékek és szolgáltatások között, azok minősége, legfontosabb tulajdonságai és más preferenciák alapján.

A versenyjogi szabályozás – az Európai Unióról szóló Maastrichti Megállapodás 1993. november 1-jei hatálybalépését követően – alapvető funkciókkal bővült. Így a versenyjog

- a termékek, szolgáltatások, a személyek és a tőke szabad áramlásának folytonosságára,

- az egészséges gazdaság fenntartására, valamint azoknak a törekvéseknek a letörésére irányul, amelyek akár nemzeti, akár közösségi vonatkozásban akadályoznak a szabad versenyt és az egységes közös belső piac megteremtését.

Az európai versenyjogra továbbá a határozott – de nem túldimenzionált – állami szerepvállalás is jellemző. Érvényesül az a tendencia, hogy a szabályozás egyre több, összetársadalmi érdeket érvényre juttató tilalmat is megfogalmaz (például a természetvédelem, környezetvédelem, a narkotikumok kezelése, az alkoholfogyasztás, a dohányzási tilalmak stb. terén).

A versenyjognak az elmúlt években állandóan szembe kellett néznie azokkal a kísérletekkel, amelyek a szabad verseny kikapcsolására irányulnak, és amelyek azon intézmények működését igyekeznek megőrizni, amelyek a piac normális működéséhez nélkülözhetetlenek.

A versenyjogi szabályozás ezért mind a Közösség egésze, mind az egyes tagállamok szintjén azt hivatott biztosítani, hogy a már nem létező határokat ne más, mesterséges korlátok helyettesítsék az államok protecionista beavatkozása, a restriktív gazdasági gyakorlat vagy a piacok elzárása révén.

A közösségi versenyjog jellemző vonása, hogy nemcsak az egészséges gazdasági struktúrák létrehozását segíti elő, hanem megelőzi az abnormális mértékű profit felhalmozódását is. Ez nagyon fontos a belső piac kiépítése során olyan ágazatokban, mint az energetika, a közlekedés és a távközlés.

Az európai versenyjog további jellemzője, hogy a közösségi jog és a nemzeti versenyjogok egymás mellett léteznek.

”
A versenyszabályozásnak csak bizonyos kivételes körülmények között, taktikai beavatkozásként vagy biztonsági szelepként kell működnie.

◆
A versenyjog közvetlenül a gazdasági egyensúlyt szolgálja.
”

A versenyjog előírásainak tiszteletben tartása nem úgy értelmezhető, mint abszolút cél, hanem úgy, mint gyakorlati megközelítés (vezérfonal), amit akkor követnek, ha ezt a Közösség alapérdekei megkívánják.

A közösségi versenyjogot számos többletfunkció vállalása jellemzi. Ilyen többletfunkció például az államoknak nyújtott segítség szabályozása.

Ennek megfelelően a versenyjogi szabályozás az Európai Közösség működésében, a közös belső piac fel-tételrendszere megteremtésében jóval hangsúlyosabb szerepet kapott, mint a nemzeti jogrendszerekben.

Egészében véve a versenyjog hatékonyságának – az egységes közös belső piac megteremtésének igényére tekintettel – központi kérdése a közösségi és a nemzeti versenyjogok harmonikus együttélése.

Alapvető szabályozási területek

● *A versenykorlátozás tilalma (kartelltilalom)*

E vonatkozásában az EK Szerződés 85. §-a rendelkezik. A Közös Piacca összeegyeztethetetlen és tilos a vállalatok közötti olyan megállapodás, vállalati egyesülések (konszernek) olyan határozata, illetve minden olyan összehangolt magatartás, amely a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására alkalmas, és a Közös Piacon lévő verseny akadályozását, korlátozását vagy csorbitását célozza, vagy ekként hat.

● *Az erőfölénnyel (monopolhelyzettel) való visszaélés tilalma*

E vonatkozásban az EK Szerződés 86. §-a az alapvető. Ennek értelmében az Európai Közösséggel összeegyeztethetetlen és tilos visszaélni a Közösség vagy annak jelentős részén fennálló piacuralmi helyzettel, amennyiben az a tagállamok közötti kereskedelmet korlátozza.

● *Vállalati fúziók ellenőrzése*

Bár elvileg a gazdaság egyes területeinek teljes ellenőrzése ellen fel lehet lépni, az EK Szerződésnek az erőfölénnyel való visszaélés tilalmáról rendelkező 86. §-a alapján a fúziókontrollt külön rendelet szabályozza (4064/1989). A fúziókontroll lényege, hogy megakadályozza a gazdasági verseny feltételeiben a torzulást a vállalati egyesülések, fúziók, átalakulások, szervezeti változások során, azok ellenőrzése révén. A fúzió: egy vállalat teljes vagy részleges ellenőrzést szerez egy másik vállalat felett, függetlenül attól, hogy az beolvadás útján, a részvények vagy eszközök megszerzésével, szerződéssel vagy más módon történik, olyan tartós változást okozva ezáltal a szóban for-

Az európai versenyjogra
a határozott

– de nem túldimenzionált –
állami szerepvállalás is
jellemző.

A versenyjogi szabályozás
azt hivatott biztosítani, hogy
a már nem létező határokat
ne más, mesterséges
korlátok helyettesítsék.

gó vállalatok szerkezetében, amely befolyásolja függetlenségüket.

● *Egyéni és csoportos mentesítés*

Fontos területe az európai versenyjognak a versenykorlátozás tilalma. Egyéni mentesítést az EK Bizottsága ad az EK Szerződés 85. cikk (3) bekezdés alapján. Csoportos mentesség megadásáról – elsősorban a műszaki vagy gazdasági haladás előmozdítása végett – rendeletek rendelkeznek (kutatási, fejlesztési szerződések, franchise-szerződések, szabadalmi licencszerződések és más szerződésfajták vonatkozásában).

● *Dömpingtilalom*

Tiltják, hogy a Közösség területére pozíciószerezés céljából, nagy mennyiségben, olcsó áron importál-

janak. A dömpingre vonatkozó tilalmakat az EK Szerződés 91. cikke állapítja meg.

Általában véve a dömpinggel szembeni védekezés érve akkor helytálló, ha a dömping ragadozó jellegű, vagyis, ha célja a verseny kiküszöbölése, majd az árak újbóli emelése.

● *Kivételes rendelkezések tilalma*

További fontos versenyszabályokat tartalmaz a szolgáltatásokat nyújtó állami vállalatok monopolhelyzetére vonatkozó tilalom, melyet az EK Szerződés 90. cikke tartalmaz. Ennek értelmében, a korábbi gyakorlattól eltérően, nem kerülhetnek monopolhelyzetbe a kommunális szolgáltatást végző állami vállalatok (például a víz, gáz, elektromosság stb. terén).

Néhány szektorban azonban (mint például postai szolgáltatások) még fennmaradtak a monopóliumok, de intézkednek, hogy e szektorok is megnyíljanak a verseny számára.

● *A segítségnyújtás tilalma*

Az EK Szerződés 92. cikke az államok által nyújtott segítyt tiltja és a belső piaccal összeegyeztethetetlennek tartja abban az esetben, ha az ilyen közreműködés befolyásolja a tagállamok közötti cserefolyamatokat. Tehát: tiltják az olyan állami beavatkozást, vagy az állami erőforrások terhére nyújtott segítséget, bármely formában is valósuljon meg, amely meghamisítja, vagy meghamisítással fenyegeti az egyes államok közötti gazdasági versenyt, azaz meghatározott vállalatokat vagy termékeket előnyben részesít.

A közösségi és a nemzeti versenyjogok kapcsolata

A Közösség versenyjoga és az egyes országok versenyjoga közötti kapcsolat vizsgálatánál a Közösség jogának általános sajátosságaiból kell kiindulni. A közösségi versenyjog nemzetek feletti jogot jelent, azaz:

az EK rendszere meghaladja az egyszerű nemzetközi együttműködést. A Közösség a gazdasági integráció legmagasabb szintjének megvalósítását tűzte ki célul. A tagállamok azzal, hogy beléptek a Közösségbe, a versenyjog terén is korlátozták saját szuverén jogukat, és átruházták azokat a Közösségre.

A közösségi versenyjog közvetlen hatálya érvényesül a versenyjogban is. Ez azt jelenti, hogy a nemzeti vagy más hatóságok bármilyen közvetítőszerével a közösségi versenyjog imperatív rendelkezései az egyes államokban közvetlenül érvényesíthetők.

A közösségi versenyjog elsődlegessége szintén az európai jogrendszer általános jellegéből adódik. Az elsődlegességi doktrína tulajdonképpen a közvetlen hatály-elmélet logikus folytatása. A Közösség által alkotott joganyag ugyanis csak akkor tud hatást gyakorolni a tagállamok jogrendszerére, ha „felülmúlja” a tagállamok jogrendszerének a közösségi joggal összhangban nem levő, tartalmilag annak meg nem felelő szabályait.

Jó példa erre a nevezetes „Cassis de Dijon”-ügy. Minthogy a francia gyártmányú Cassis de Dijon csupán 20 százalékos alkoholt tartalmaz, Németországban nem lehetett forgalomba hozni. Az importőr által benyújtott kereset alapján a német bíróság arra kötelezte a német kormányt, hogy hagyjon fel az áruk szabad áramlásának akadályozásával, és engedélyezze a termék behozatalát.

Az Európai Bíróság döntései jelentős hatással vannak a közösségi versenyjog fejlődésére. A közösségi jog a bírósági gyakorlatból építkezik. Az EK Szerződés 85. § (1) bekezdés kimondja, hogy tilos a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés. Meghatározták a visszaélés fogalmát, amely objektív fogalom, egy erőfölénnyel lévő vállalat magatartására vonatkozik. (Amennyiben befolyásolja a piac szerkezetét, s emiatt csökken a verseny intenzitása.)

A nemzeti versenyjogok harmonizációját is a közösségi jog általános tendenciáiból vezethetjük le. A közösségi jogközvetítést közvetlenül is befolyásolja az, hogy az államok elsősorban az EK Szerződés 85. és 86. §-ában meghatározott kartelltilalom és az erőfölénnyel való visszaélés vonatkozásában kötelesek arra, hogy ne alkalmazzanak olyan jogszabályi vagy egyéb normákat, amelyek sértik a vállalatokra vonatkozó versenyelőírásokat.

A Közösség országaiban azonos tartalmú kötelezettséget írnak elő a nemzeti jogszabályok. Az egyes államok jogalkalmazása kötelezi a tagállamokat, hogy ne folytassanak ellentétes gyakorlatot a közösségi versenykorlátozási tilalommal, továbbá segítsék elő a fúziókontrollról szóló rendelet érvényesülését és az erőfölénnyel való visszaélés tilalmát tegyék hatékonyá.

Ezen túlmenően a Közösség jogharmonizációs programja olyan követelményeket támaszt, amelyekhez a tagállamok nemzeti jogrendszerének folyamatosan igazodni kell.

Versenyspecifikus sajátosságok

A közösségi és a nemzeti versenyjog érvényesülésének vizsgálatánál a közösségi versenyjog domináns helyzetéből kell kiindulni. A versenyjog fő feladata a közös belső piac mint egységes, nemzetek felett álló piacgazdaság megteremtése és fenntartása.

A versenyjog domináns szerepét sokan elemezték.

– Egyet lehet érteni azzal, hogy a vámok és mennyiségi korlátozások önmagukban nem biztosítják a tagállamok között az áruk szabad mozgását.

„
Németországban a fúziókontrollt a hús százalék feletti piaci részesedés vagy az 500 millió márkás árbevétel túllépésénél gyakorolják.
”

– A torzítás nélküli verseny a leghatékonyabb eszköz a belső piac kialakításához, s lehetővé teszi a nemzeti piacok összefonódását.

– A verseny ösztönzőleg hat a termelés hatékonyságára és az innovációra, alacsonyabb árakat és nagyobb választékot eredményez.

A közösségi és a nemzeti versenyjog közötti alkalmazási határ meghúzását különböző alapelvek, megközelítések fogalmak szolgálják. Ezek között a legfontosabb az „államokközöttség”* elve.

Az EK-tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására, csorbitására, torzítására való alkalmasságot az érzhetőség fogalmával közelítik meg. Az érzhetőség számszerűsített nagyságrend: ha a versenykorlátozásban részes vállalatok egyike ötszázalékos piaci részesedéssel rendelkezik a releváns piacon, vagy egy állam importjának tíz százaléka egy másik tagállamból származik.

További speciális jellemző, hogy a Közösség elsődleges jogforrásaiban megfogalmazott általános versenyjogi tilalmak alkalmazása az egyes államok jogrendszerében heterogén. A fúziókontrollnál például a küszöbszámot más és más értékek jelentik a tagállamokban.

– Németországban például a fúziókontrollt a hús százalék feletti piaci részesedés vagy az együttes alkalmazotti létszám tízezres határának meghaladásánál, az 500 millió márkás árbevétel túllépésénél gyakorolják.

– Portugáliában az együttes értékesítési forgalomnak el kell érnie a harmincmillió escudót vagy a har-

* E jogi kifejezés használatával – jobb meggyőződésünk ellenére – próbálunk egyetérteni... (– a szerk.)

minc százalék feletti piaci részesedést ahhoz, hogy a vállalati fúziókat ellenőrizzék.

Az európai versenyjog egyre közvetlenebbül hat a Közösséghez nem tartozó országok kereskedelmére is. Így például Svájcban a nyolcvanas évektől kezdve egyre komolyabb figyelmet fordítanak az európai versenyjogra, mind jogalkotói, mind jogalkalmazói szinten, a vegyes vállalatokban megnövekvő közösségi részarány növekedése miatt.

A közösségi és a nemzeti versenyjogok ütközése

Az EK Szerződés 87. cikk (2) bek. e) pontja alapján a Tanácsnak felhatalmazása van arra, hogy rendeletileg szabályozza a közösségi versenyjog és a nemzeti versenyjogok kapcsolatát, ilyen rendelet azonban a mai napig nem született. Az európai versenyjog és nemzeti versenyjogok ütközése esetén az európai jog általános összefüggéseiből és az általános jogelvekből szoktak kiindulni. Ha az adott magatartást kizárólag közösségi norma tiltja, vagy a nemzeti jogszabályi előírás ellentmond a közösségi versenyjogi szabályozásnak, a közösségi versenyjog előírásait kell alkalmazni. Szintén nem problematikus, ha az adott magatartás csak nemzeti versenyjogi szabályozásba ütközik, vagy olyan versenykorlátozásról van szó, amely közösségi léptékkel „nem érezhető”. Ilyenkor a nemzeti versenyjogi szabályozást alkalmazzák.

Általánosságban el lehet mondani, hogy a nemzeti versenyhatóságok hatásköre nem teljes. A tagállamoknak az EK Szerződés 85. és 86. cikkeinek alkalmazásával kapcsolatos hatásköre kétféle szempontból korlátozott. A nemzeti hatóságok kartelltilalom alóli mentesítéseket nem hozhatnak, továbbá mind a kartelltilalom, mind az erőfölénnyel való visszaélés vonatkozásában fennálló hatáskörüket a bizottság bármikor elvonhatja. A nemzeti jogi rendelkezések alkalmazása teljes összhangban van a közösségi jog elsődlegességének elvével. A közösségi jog az elsőd-

leges, ha a nemzeti versenyhatóságok olyan magatartást, olyan versenykorlátozást tiltanak, amelyet a közösségi versenyjog engedélyez.

Joggal merülhet fel a kérdés, hogy egyáltalán megengedhető-e a nemzeti versenyeljárás az EK Szerződés által tiltott ügyekben. Itt lényegében arról van szó, hogy azokban az ügyekben, amelyekben az országok lemondtak jogalkalmazási szuverenitásukról és átadták azt a Közösségnek – a közösségi jog elsődlegessége és nemzetekfelettsége értelmében –, szóba jöhet-e a nemzeti versenyhatóságok eljárása. Az Európai Bíróság gyakorlata lehetővé teszi a párhuzamos jogalkalmazást.

Az tűnik kívánatosnak, hogy a nemzeti hatóságok alapvetően a nemzeti versenyjogba utalt kérdésekkel foglalkozzanak, így az Európai Bíróság a közösségi jelentőségű ügyekre koncentrálhat.

Érdemesnek látszik a versenyjog dominanciájából kiindulva a tendenciát is valószínűsíteni.

Kapcsolat a jövőben

Az európai versenyjog jelenlegi fejlődési irányából – a párhuzamos szabályozás és jogalkalmazás ellenére – bizonyos tendenciákat meg lehet határozni.

Hosszabb távon mindenképpen a közösségi hatáskörök növelése és a jogi normák egyre szélesebb körű harmonizációja képzelhető el éppen a versenybiztosítása érdekében. Már a nyolcvanas években felismerték, hogy a közös belső piac reakcióképessége megköveteli: a verseny, az áruforgalom és a kereskedelempolitika terén a Közösség számára mind több beavatkozási lehetőséget kell lehetővé tenni.

Az Európai Unió teljes kialakulása érdekében egyetlen versenyjog rendelkezéseit kell alkalmazni, hogy Európa-szerte egységesek legyenek a feltételek, ami megadja a vállalatoknak a tervezéshez szükséges biztonságot.

Szerzőnk egyetemi docens, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Kar

NEMZETKÖZI TESTŐR BIZTONSÁGSZOLGÁLATI KFT.

1062 Budapest, Lehel út 3/b. Levélcím: 1554 Budapest, Pf. 31.
Telefon/Fax: 120-1217, 120-1218, 129-9046, 129-9047

KÉRJE MAGAS SZÍNVONALÚ TEVÉKENYSÉGÜNKRŐL REFERENCIAANYAGUNKAT!

- Rendészeti rendszerek tervezése
- Portaszolgálat
- Objektumőrzés
- Nagy kockázatú rendezvények biztosítása
- Oktatás